

การออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการบริหาร: กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน¹

ไพรัช กาญจนการุณ²
ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์³

บทคัดย่อ

การศึกษาการออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูลการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการบริหารของผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง ผลิตภัณฑ์น้ำมันงา และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งนี้พบว่า การผลิตดังกล่าวมีพัฒนาการมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และมีการดัดแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน การผลิตเกือบทั้งหมดได้ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเองเป็นหลัก เทคโนโลยีเพื่อการผลิตส่วนใหญ่เป็นแบบดั้งเดิม ยกเว้นกลุ่มผลิตน้ำมันงาที่มีการดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งาน ด้านแรงงานที่ใช้ในการผลิตทั้งหมดใช้แรงงานสมาชิกภายในกลุ่มเท่านั้นไม่มีการจ้างแรงงานจากภายนอก ศักยภาพทางด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ทั้งสามมีความแตกต่างกัน และมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ปัญหาด้านการตลาด และปัญหาการขาดแคลนเทคโนโลยีที่เหมาะสม

Abstract

The study result of skills and resources mapping of Karen's hand-woven textile and sesame oil products, and bamboo basketwork in Mae Hong Son province found that their production process developed from local wisdom, which was handed down from ancestors and then modified by local know-how to fit the current circumstances. Most of the production used local or neighboring raw materials. The main technology utilized in the production process was classical; except for the sesame oil products, in which the technology was appropriately adjusted to their functions. None of the production processes employed labor by out-sourcing. In addition, the market potential differed substantially among these products and groups. The major problems found were lack of capital funds, a narrowing market and lack of appropriate technology.

¹เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัย "ข้อมูลวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการ (Skill Mapping)" สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปี 2546

²อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³รองศาสตราจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. หลักการและเหตุผล

จากนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเศรษฐกิจฐานราก ทบวงมหาวิทยาลัยเห็นว่าการที่ชุมชนจะมีเศรษฐกิจที่ดีมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนนั้น การจัดทำระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและโครงสร้างพื้นฐาน (Resource Mapping) วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นทักษะและความชำนาญ (Skill Mapping) ตลอดจนระบบฐานข้อมูลทางการตลาดของพื้นที่ในระดับมหภาคและระดับชุมชนเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและการตอบสนองนโยบายรัฐบาล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการบริหารของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

โดยที่สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้มีประสบการณ์การทำวิจัย และตั้งอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำโครงการสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาการออกแบบระบบฐานข้อมูลตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูล เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของการบริหารของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนขึ้น โดยที่ในเขตภาคเหนือมีสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในโครงการดังกล่าวตามวัตถุประสงค์ของโครงการในเขตภาคเหนือ ในการประมวลและการประยุกต์ใช้ระบบฐานข้อมูลทางทรัพยากรธรรมชาติและโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ (Resource Mapping) ในพื้นที่ศึกษา เพื่อชี้ปัญหาและหาแนวทางในการแก้ปัญหา และการจัดทำระบบฐานข้อมูลทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต

ชุมชน ทักษะและความชำนาญ (Skill Mapping) ตามลักษณะเขตทางวัฒนธรรม และ/หรือ ตามลักษณะผลิตภัณฑ์ที่กระจายอยู่ในหลายวัฒนธรรม ตลอดจนการเผยแพร่ระบบฐานข้อมูลดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการจัดทำฐานข้อมูลวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญ (Skill Mapping) มีดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อทราบถึงวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการของคนในชุมชนและสภาพการผลิตและการตลาดของผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจในชุมชน ภายในภาคเหนือ

2. เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลทางด้านวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการของคนในชุมชน (Skill Mapping) ของผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจในชุมชน

3. จัดการเผยแพร่ข้อมูลและฝึกอบรมการใช้ฐานข้อมูลให้แก่บุคลากรในหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาชุมชน

3. ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้ระบบฐานข้อมูลทางด้านวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการของคนในชุมชน (Skill Mapping) และข้อมูลด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจในชุมชน ที่เกาะเกี่ยวในเชิงพื้นที่ (GIS) ซึ่งจะเป็นแม่แบบในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนของภาคเหนือให้ดียิ่งขึ้น อันจะเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไปในอนาคต

2. ได้ฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ (GIS) ซึ่งใช้ร่วมกับฐานข้อมูล Resource Mapping เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการประยุกต์ใช้เชิงนโยบายของประเทศ และการวางแผนระดับจังหวัด และระดับตำบล

3. ได้ต้นแบบฐานข้อมูลซึ่งสามารถเชื่อมโยงใช้กับฐานข้อมูล กชช 2 ค. และอาจนำไปปรับโครงสร้างฐานข้อมูล กชช 2 ค.

4. ได้ระบุ Champion product รวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพในอนาคตของแต่ละพื้นที่ ตลอดจนจุดอ่อน จุดแข็งระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นอันจะเป็นประโยชน์ต่อบทบาทหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรง โครงการนี้จึงช่วยแก้ปัญหาการส่งเสริมการผลิตอย่างไร้ทิศทาง จนเป็นเหตุให้ปริมาณการผลิตมีเกินความต้องการของตลาด

5. บุคลากรในหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนได้อย่างสะดวกจากระบบฐานข้อมูลซึ่งเชื่อมโยงกับระบบอินเทอร์เน็ต โดยผ่านระบบ Web browser ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผน และการตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. ระบบฐานข้อมูลช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนให้สามารถขยายเครือข่ายทางการตลาดได้กว้างยิ่งขึ้น และวางแผนด้านการตลาดได้อย่างชัดเจนขึ้นรวมทั้งทำให้สามารถตัดสินใจลงทุนเพื่อทำการผลิตให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนและสอดคล้องกับความต้องการตลาด

7. สถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือได้มีโอกาสให้บริการวิชาการแก่ชุมชน ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญของสถาบันการศึกษา รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์การวิจัยด้านชุมชนแก่บุคลากร และสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจชุมชนและระบบฐานข้อมูลเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากให้เข้มแข็งและยั่งยืน

4. ขอบเขตการศึกษา

การพัฒนาการออกแบบระบบฐานข้อมูลและฝึกอบรมการใช้ฐานข้อมูล เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นการศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการ (Skill Mapping) ของคนในชุมชนตามลักษณะของผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจในชุมชนโดยพื้นที่ศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

5. วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาเพื่อการจัดทำข้อมูลวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการ (Skill Mapping) ประกอบกันเป็นกระบวนการซึ่งจำแนกได้ 4 ขั้นตอนได้แก่

5.1 การกำหนดหน่วยการศึกษาวิเคราะห์ และการสุ่มตัวอย่าง

1) หน่วยการศึกษา

ในการศึกษาได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพจำนวน 5 ชนิดผลิตภัณฑ์ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยที่ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะทำการเก็บข้อมูลใน 3 หมู่บ้าน ดังนั้นหน่วยการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็น 15 หมู่บ้าน

2) การสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษานำร่อง และเป็นการศึกษาเชิงลึก เพื่อให้ได้หมู่บ้านที่เป็นตัวแทนของการศึกษาตามผลิตภัณฑ์ 5 ชนิดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น การสืบค้นจากเว็บไซต์ต่างๆ ได้แก่ <http://www.nectec.or.th>; <http://www.thaitambon.com> เว็บไซต์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน สิ่งพิมพ์ต่างๆ ได้แก่ หนังสือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและของดีประจำจังหวัด ข้อมูลผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากสำนักงานพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ศูนย์ส่งเสริมการส่งออกภาคเหนือ และสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ในการศึกษาต่อไป

3) เกณฑ์การคัดเลือก

หมู่บ้านในชนบทของไทยมีภูมิปัญญา และการผลิตที่หลากหลายดังนั้นในการศึกษานำร่อง ที่เป็นการศึกษานำร่อง ไม่สามารถศึกษาครอบคลุมในระดับประชากรได้ จึงต้องมีคัดเลือกหน่วยการวิเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้เหลือหน่วยการวิเคราะห์ ตามจำนวนหน่วยการวิเคราะห์และลักษณะของหน่วยการวิเคราะห์ตามที่กำหนดไว้ เพื่อประเมินถึงศักยภาพเบื้องต้นของหน่วยการวิเคราะห์ที่จะทำการส่งเสริมพัฒนาต่อไป โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกและเงื่อนไข ดังนี้

- ก. มีรายได้อยู่ในระดับดีและมีการกระจายรายได้ไปสู่แรงงานในท้องถิ่น
- ข. ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น
- ค. เป็นภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมที่มีอยู่ในชุมชนหรือพัฒนาโดยชุมชน
- ง. รูปแบบการผลิตมีการรวมกลุ่มกันในชุมชนหรือเป็นธุรกิจขนาดย่อม

จ. มีระบบการตลาดที่ดีและมีแหล่งในการจำหน่ายสินค้า

อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ ที่ไม่สามารถจัดเข้าอันดับตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ แต่มีความสำคัญ ในระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ควรค่าแก่การอนุรักษ์และมีศักยภาพ เพื่อการส่งเสริมพัฒนา หรือฟื้นฟู ขึ้นมาใหม่ จะได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการวิเคราะห์ที่จะทำการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วย

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นสำคัญ ซึ่งจะได้จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชนและผู้ประกอบการ ข้อมูลภาคสนามหรือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) แบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่

1. ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการประกอบด้วย ข้อมูลโดยละเอียดทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการนั้น จะยึดตามผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจของชุมชนเป็นหลัก โดยจะเก็บข้อมูลอย่างละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของภูมิปัญญาของชาวบ้านและเทคโนโลยีการผลิต การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีการผลิต กรรมวิธีการผลิต แรงงาน กำลังการผลิตในชุมชน แหล่งเทคโนโลยีที่ต้องการ แหล่งเงินทุน แหล่งวัตถุดิบ ปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบ การจัดหาวัตถุดิบ ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิต

2. ข้อมูลทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ พื้นบ้านที่มีศักยภาพเชิงเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ราคาและการกำหนดราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการโฆษณาประชาสัมพันธ์

5.2 การสร้างเครื่องมือเพื่อการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ ในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแนวคำถามเชิงลึก ที่ออกแบบและกำหนดโดยคณะกรรมการออกแบบสัมภาษณ์และออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูล Skill Mapping ที่ดำเนินงานโดยทบวงมหาวิทยาลัย

5.3 การนำเสนอข้อมูล

ผลการศึกษาของการศึกษาจากการทำวิจัยเชิงสำรวจ และเชิงคุณภาพ จะแสดงให้เห็นมิติทางด้าน ประชากร เศรษฐกิจ สังคม ในภาพรวมของหมู่บ้าน และข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะและความชำนาญการ (Skill Mapping) ของคนในชุมชนตามลักษณะของผลิตภัณฑ์

6. ผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้คัดเลือกสามผลิตภัณฑ์ที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ผลิตภัณฑ์น้ำมันงา และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ซึ่งในแต่ละผลิตภัณฑ์ได้คัดเลือกกลุ่มที่มีชื่อเสียงระดับแนวหน้าของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

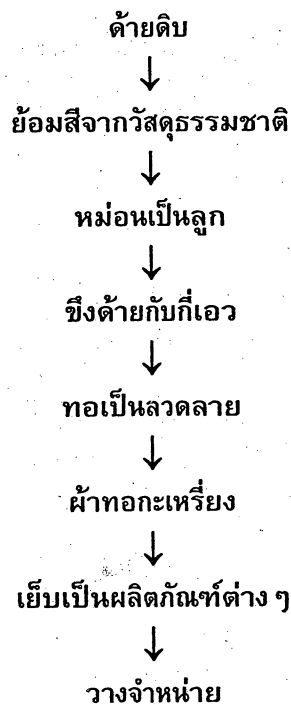
6.1 กลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้เลือกกลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงชั้นนำของจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านโป่ง กลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านพะมาล่อ ตำบลบ้านกาต อำเภอแม่สะ

เรียง และอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านแม่โถกลาง ตำบลแม่โถ อำเภอแม่ลาน้อย กะเหรี่ยงเป็นชาวเขาที่มีวัฒนธรรมการทอผ้ามาช้านาน กล่าวคือ ในอดีตนั้นกะเหรี่ยงจะทอผ้าไว้ใช้เองในครัวเรือน ดังนั้นสตรีชาวกะเหรี่ยงทุกคนจะทอผ้าได้ และจะสืบทอดต่อไปยังรุ่นลูกหลาน การทอผ้าจะทำงานในช่วงว่างจากฤดูการเพาะปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง การทอผ้ากะเหรี่ยงของทั้งสามกลุ่มจึงมีพัฒนาการมาจากภูมิปัญญาบรรพบุรุษของพวกเขา หรือมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น นั่นเอง ในด้านการให้สีเส้นการย้อมผ้าได้มีหน่วยงานของทางราชการเข้าไปให้ความรู้เพิ่มเติม การรวมกลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงนั้นได้มีสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เข้าไปมีบทบาทเป็นผู้ริเริ่มให้มีการบริหารจัดการแบบกลุ่ม ให้ง่ายต่อการส่งเสริมในด้านต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณจากทางราชการ

การใช้วัตถุดิบของกลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยง วัตถุดิบหลักเช่น ด้ายดิบ ด้ายโพลี และด้ายไหม ประดิษฐ์ ทั้งหมดหาซื้อมาจากตัวเมืองเชียงใหม่ และตัวเมืองแม่ฮ่องสอน กลุ่มไม่สามารถผลิตวัตถุดิบขึ้นมาใช้เองได้ การทอผ้าของกลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ในส่วนของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้เข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ในด้านการย้อมสีเคมี และสีธรรมชาติ และการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทำให้ผ้าทอกะเหรี่ยงมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ลักษณะเด่นของผ้าทอกะเหรี่ยงของทั้งสามกลุ่มเน้นการย้อมสีจากธรรมชาติ มีลวดลายที่สวยงาม และมีความคงทน

ขั้นตอนการผลิต ผ้าทอกะเหรี่ยงของทั้งสามกลุ่มมีลักษณะคล้ายๆ กัน ซึ่งมีขั้นตอนการผลิตดังต่อไปนี้

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ส่วนใหญ่จำหน่ายกัน ณ ที่ทำการกลุ่มของตนเอง สำหรับลักษณะการจำหน่ายของแต่ละกลุ่มสามารถอธิบายได้ดังนี้

กลุ่มบ้านโป่ง มีความได้เปรียบในเชิงพื้นที่ เนื่องจากอยู่ใกล้ตัวเมืองแม่สะเรียง การจำหน่ายของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นการขายส่งประมาณ 60% ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมด โดยมีลูกค้าจากจังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพฯ และจังหวัดภูเก็ต ส่วนการขายปลีกของกลุ่มมีประมาณ 40% โดยแยกเป็นวางขายหน้าร้านประมาณ 12% และวางขายในงานออกร้านของทางราชการและเอกชนประมาณ 28% ยอดขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงรวมทั้งปีของกลุ่มนี้ประมาณ 180,000-200,000 บาท ในขณะที่กลุ่มพะมอลอยอยู่ห่างไกลไปจากตัวเมืองแม่สะเรียง การตลาดจึงไม่สามารถแข่งขันกับกลุ่มบ้านโป่งได้ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มนี้เป็นการขายส่งเพียง 30% เท่านั้น โดยขายส่งให้กับพ่อค้าในตัวเมืองเชียงใหม่ และตัวเมืองแม่ฮ่องสอน และ

ขายปลีกประมาณ 70% ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับกลุ่มบ้านโป่ง ในส่วนของการขายปลีกกลุ่มได้แยกขาย ณ ที่ทำการกลุ่มประมาณ 35% และวางขายในงานออกร้านของทางราชการและเอกชนประมาณ 35% และมียอดขายตลอดปีประมาณ 75,000 - 80,000 บาท สำหรับกลุ่มแม่ไถกลางมีความเสียเปรียบเชิงพื้นที่มากกว่าสองกลุ่มแรกเพราะมีทำเลที่ตั้งอยู่บนภูเขาสูงห่างไกลจากตัวอำเภอแม่ลาน้อยประมาณ 40 กิโลเมตร ดังนั้นลักษณะการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจึงเป็นการขายปลีกทั้งหมดโดยไม่มีการขายส่งแต่อย่างใด แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มนี้จะขาย ณ ที่ทำการกลุ่มเพียงเล็กน้อยประมาณ 5% นอกนั้นตัวแทนกลุ่มจะนำออกไปจำหน่ายในงานออกร้านของทางราชการและเอกชนประมาณ 95% และมียอดขายตลอดทั้งปีประมาณ 50,000 บาท ลักษณะของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพะมอลอยและกลุ่มแม่ไถกลางยังต้องอาศัยพึ่งพางานออกร้านของทาง

ราชการและเอกชนเป็นหลัก นั้นแสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางด้านการตลาดของกลุ่มเหล่านี้มีค่อนข้างต่ำ

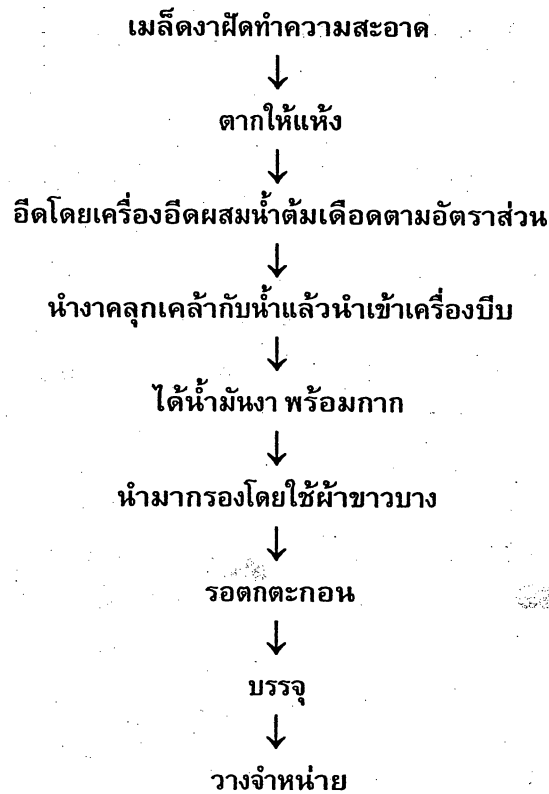
ปัญหาอุปสรรคของกลุ่มผ้าทอกระเหรี่ยงทั้งสามส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านวัตถุดิบและการตลาด กล่าวคือ ในด้านวัตถุดิบนั้นกลุ่มต้องอาศัยวัตถุดิบจากแหล่งภายนอกทั้งหมด ซึ่งหาซื้อได้ยาก และมีราคาค่อนข้างสูงทำให้กลุ่มต้องแบกรับภาระต้นทุนการผลิตที่สูง ในขณะเดียวกันในด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่ต้องอาศัยพึ่งพาทางนอกร้านของทางราชการและเอกชนเป็นหลักจึงทำให้ตลาดของกลุ่มผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีค่อนข้างจำกัด

6.2 กลุ่มผลิตภัณฑ์น้ำมันงา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ทำการศึกษาผลิตภัณฑ์จากกลุ่มน้ำมันงาจำนวน 3 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มทั้งหมดเหล่านี้อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อันได้แก่ กลุ่มน้ำมันงาบ้านปางหมู กลุ่มน้ำมันงาบ้านสบสอย และกลุ่มน้ำมันงาบ้านทุ่งกองมู ซึ่งวิวัฒนาการของกลุ่มทั้งสามมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิม เป็นการปฏิบัติเพื่อการทำมาหากิน ซึ่งได้ริเริ่มพัฒนาภูมิปัญญาในรุ่นพ่อแม่โดยการสาธิตทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และบอกเล่าสืบต่อกันมา วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มน้ำมันงามีความแตกต่างกันแต่ละหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านปางหมูเห็นว่าปัจจุบันมีการใช้สารเคมีอย่างมาก ทางกลุ่มจึงเล็งเห็นความสำคัญและได้ริเริ่มการผลิตน้ำมันงาแบบปลอดสารพิษขึ้น ส่วนหมู่บ้านสบสอยและหมู่บ้านทุ่งกองมูนั้นวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมานั้นเนื่องมาจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกงาขายผลิตผลได้ในราคาที่ค่อนข้างต่ำ และถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง กลุ่มจึงมีแนวคิด และหาแนวทางในการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อแก้ปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ

การผลิตน้ำมันงา วัตถุดิบที่ใช้ทำการผลิตทั้งหมดล้วนหาซื้อได้จากภายในจังหวัด แม่ฮ่องสอนทั้งสิ้น วัตถุดิบดังกล่าวสามารถหาได้เฉพาะในช่วงที่ผลผลิตทางการเกษตรออกเท่านั้น โดยช่วงเวลาที่มีการผลิตสูงสุดของตำบลปางหมูอยู่ในช่วงเดือนตุลาคมถึงมกราคมของทุกปี หมู่บ้านสบสอยอยู่ในช่วงเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายนของทุกปี และหมู่บ้านทุ่งกองมูอยู่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายนของทุกปี ด้านการถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีนั้น โดยส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษและมีการดัดแปลงเทคโนโลยีตามแนวคิดของแต่ละกลุ่ม อย่างไรก็ตามเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตน้ำมันงาของทั้งสามกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ การผลิตของกลุ่มบ้านปางหมูจะใช้แรงงานสัตว์ในการอัดเพื่อให้ได้น้ำมันงา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาแบบดั้งเดิม และกลุ่มได้รับการอบรมจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ในเรื่องการปรับปรุงคุณภาพไม่ให้เหม็นหืน โดยการเก็บใส่บิ๊บเพื่อให้เกิดตะกอนเก็บรักษายืดอายุการผลิต ในขณะที่กลุ่มบ้านทุ่งกองมูได้มีการดูงานและได้รับการอบรมจากกรมการค้าภายใน โดยมีการดูงานที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูนในปี 2544 หลังจากนั้นได้พยายามดัดแปลงโดยใช้เครื่องจักร (หัวรถไถนาเดินตาม) หมุนเครื่องอัดน้ำมันงา ส่วนเทคนิคในการผลิตของกลุ่มบ้านสบสอยแปลกไปจากสองกลุ่มแรก กล่าวคือ กลุ่มได้พยายามใช้ประโยชน์จากแรงงานธรรมชาติโดยดัดแปลงเครื่องมือและใช้พลังน้ำจากแหล่งธรรมชาติที่ไหลตลอดทั้งปีในการหมุนเครื่องอัดน้ำมันงา จะเห็นได้ว่ากลุ่มนี้มีวิธีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้ประโยชน์จากธรรมชาติที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ ซึ่งแบบอย่างที่ดี

ในขั้นตอนการผลิตน้ำมันงาของแต่ละกลุ่มไม่ได้แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต เช่น ปัญหาวัตถุดิบไม่ได้คุณภาพ มีความชื้นมาก ทำให้ใช้เวลาในการพักตะกอนนาน ถือเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้หมู่บ้านปางหมูไม่สามารถทำการผลิตนอกฤดูกาลได้ ปัญหาการใส่น้ำต้มผสมที่ไม่ได้มาตรฐานของหมู่บ้านทุ่งกอมูที่ทำให้น้ำมันงาออกมาไม่ได้มาตรฐาน จากปัญหาดังกล่าวทั้งสองกลุ่มจึงมีความต้องการเทคโนโลยีเกี่ยวกับเครื่องกรองตะกอนให้เร็วขึ้น

รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำมันงาของทั้งสามกลุ่มมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก กล่าวคือ กลุ่มน้ำมันงาบ้านสบสอยมียอดจำหน่ายสูงที่สุดประมาณ 700,000 บาทต่อปี ในขณะที่กลุ่มน้ำมันงาบ้านปางหมูมียอดจำหน่ายสูงรองลงมาประมาณ 300,000 บาทต่อปี และกลุ่มน้ำมันงาบ้านทุ่งกอมูมียอดจำหน่ายต่ำสุดประมาณ 100,000 บาทต่อปี

ด้านการตลาดและช่องทางการจำหน่ายของผลิตภัณฑ์น้ำมันงาของทั้งสามกลุ่มมีรูปแบบการจำหน่ายที่ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ มีทั้งการจำหน่ายแบบขายปลีกและขายส่ง โดยมีมูลค่าการขายส่งคิดเป็นร้อยละ 70 - 80 ของมูลค่าการขายทั้งหมด โดยที่กลุ่มน้ำมันงาบ้านสบสอยมีส่วนการขายส่งมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับเป้าหมายหลักในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ คนในเมืองใหญ่ และคนกรุงเทพมหานคร ส่วนเป้าหมายรอง ได้แก่ คนในชุมชนท้องถิ่น และลูกค้าทั่วไป สำหรับแนวโน้มของตลาดผลิตภัณฑ์น้ำมันงาทั้งสามกลุ่มคิดว่ายังสามารถขยายตัวได้อีก หากได้รับการส่งเสริมและรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ วิธีการแสวงหาตลาดใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์น้ำมันงาของทั้งสามกลุ่มคือ ใช้วิธีการบอกต่อในลักษณะปากต่อปาก การออกร้านจำหน่ายของทางหน่วยงานราชการ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ

ต่างๆ เป็นต้น ที่ผ่านมามีผลิตภัณฑ์น้ำมันงาได้มีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ กรรมวิธีการผลิต และบรรจุภัณฑ์ภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่หมู่บ้านสบสอยได้มีการแปรรูปกากงาเป็นผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งด้วย

ปัญหาอุปสรรคในการผลิตน้ำมันงาของแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน เช่น กลุ่มน้ำมันงาบ้านปางหมูประสบปัญหาในด้านวัตถุดิบขาดแคลนในช่วงฤดูการผลิต และปัญหาด้านการผลิตไม่ทันความต้องการของตลาด ในขณะที่กลุ่มน้ำมันงาบ้านสบสอยประสบปัญหาในหลายๆด้านซึ่งมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งได้แก่ ปัญหาขาดแคลนเงินทุนในช่วงฤดูการผลิต ปัญหาแรงงานมีคุณภาพและทักษะต่ำ ปัญหาด้านเทคโนโลยี/ความรู้ เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ และการแปรรูปกากงา และปัญหาด้านการตลาดที่ยังอยู่ในวงแคบ สำหรับกลุ่มน้ำมันงาบ้านทุ่งกองมูประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุนในช่วงฤดูการผลิตเช่นกัน ปัญหาด้านเทคโนโลยี/ความรู้ เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ และปัญหาด้านการตลาด

6.3 กลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่

หัตถกรรมประเภทจักสานไม้ไผ่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นมีลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นหัตถกรรมแบบดั้งเดิม ซึ่งริเริ่มการพัฒนาภูมิปัญญาในรุ่นของพ่อแม่และทำการสืบทอดต่อกันมาภายในครอบครัวและชุมชนโดยการสาธิต และการบอกเล่าต่อกันมา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้คัดเลือกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ที่มีชื่อเสียงในระดับจังหวัดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะ อำเภอสบเมย ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานกระบวนการผลิตจากกระทรวงพาณิชย์ กลุ่มจักสานหมวกกะเหรี่ยงไม้ไผ่บ้านอุมโละ อำเภอสบเมย

เช่นเดียวกับกลุ่มแรก และกลุ่มจักสานหมวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย ซึ่งลักษณะของผลิตภัณฑ์และวัตถุดิบที่ใช้ในแต่ละแห่งนั้นมีความแตกต่างกันไป

ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ทำการผลิตส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และมีบางกลุ่มได้รับการอบรมเพิ่มเติมจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะได้รับการอบรมจากหน่วยงานราชการ (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด) และการดูงานที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ส่วนกลุ่มหมวกกูปไตเคยได้รับการอบรมจากสำนักงานจัดหางาน และได้มีการฝึกอบรมต่อให้กับสมาชิกคนอื่นๆ อีกทอดหนึ่ง

การผลิตหัตถกรรมจักสานของแต่ละกลุ่มมีการใช้แรงงานของสมาชิกภายในกลุ่มทั้งหมด ไม่มีการจ้างแรงงานจากภายนอกแต่อย่างใด กลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะ และกลุ่มจักสานหมวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อยไม่เคยประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานในการผลิต แต่กลุ่มจักสานหมวกกะเหรี่ยงไม้ไผ่บ้านอุมโละประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานสมาชิกที่มีทักษะ

วัตถุดิบที่ใช้ในแต่ละกลุ่มนั้นแตกต่างกันไป โดยที่วัตถุดิบหลัก เช่น ไม้ซุงเพื่องสำหรับกลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะ และไม้ไผ่สำหรับสองกลุ่มที่เหลือ สามารถหาได้เองตามธรรมชาติ และหาซื้อได้ในพื้นที่ซึ่งมีอย่างเพียงพอ ส่วนวัสดุอื่นๆ สามารถหาซื้อได้ง่ายในพื้นที่ ยกเว้นเพียงกลุ่มจักสานหมวกกะเหรี่ยงบ้านอุมโละเท่านั้นที่มีการซื้อวัตถุดิบในการผลิตที่สำคัญบางส่วนจากภายนอก เช่น หวายที่ต้องซื้อจากจังหวัดตากเท่านั้น

สำหรับขั้นตอนการผลิตของทั้งสามกลุ่มมีขั้นตอนการผลิตที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ขึ้นอยู่กับกลุ่มและชนิดของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุดิบ (ไม้ไผ่, ไม้ซุงเพื่อง)

จัก หรือเหลาให้เป็นดอก

ตากแดดให้แห้ง

ต้ม หรือชุบน้ำ

ขึ้นรูป ฐานเป็นผลิตภัณฑ์

นำมาทาสี

ผลิตภัณฑ์

วางจำหน่าย

ช่องทางการจำหน่ายและแหล่งตลาดนั้นแต่ละแห่งมีการกำหนดเป้าหมายต่างกัน โดยลูกค้ากลุ่มเป้าหมายหลักของกลุ่มจักสานไม้ไผ่ห่มวกกะเหรี่ยงบ้านอุมโละ และกลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะ ได้แก่ คนในเมืองใหญ่ คนกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยว รวมไปถึงการส่งออกต่างประเทศ ส่วนกลุ่มห่มวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อยนั้นไม่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเป็นการจำหน่ายแบบขายปลีกทั้งหมด

ลักษณะการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะมีวิธีการขายผลิตภัณฑ์แบบขายส่ง 100% ของมูลค่าการขายทั้งหมด ในขณะที่กลุ่มจักสานห่มวกกะเหรี่ยงไม้ไผ่บ้านอุมโละมีรูปแบบการขายผลิตภัณฑ์ทั้งขายปลีกและขายส่ง โดยมีมูลค่าขายส่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 90 ของมูลค่าการขายทั้งหมด และมีมูลค่าขายปลีกคิดเป็นประมาณร้อยละ 10 ของมูลค่าการขายทั้งหมด ส่วนกลุ่มจักสานห่มวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อยมีรูปแบบการขายเฉพาะขายปลีกเท่านั้น กลุ่มจะมีมูลค่าการขาย ณ ที่ทำการกลุ่ม(แหล่งผลิต) คิดเป็น

ประมาณร้อยละ 95 ของมูลค่าขายปลีกทั้งหมด และมูลค่าการขายจากการไปออกร้านของหมู่บ้าน คิดเป็นประมาณร้อยละ 5 ของมูลค่าขายปลีกทั้งหมด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจำหน่ายของทั้งสามกลุ่มแล้วจะเห็นได้ว่ากลุ่มจักสานห่มวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อยมีระบบการตลาดที่ไม่เอื้อต่อการขยายการผลิตของกลุ่มเลย

รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก กล่าวคือกลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะมียอดขายการผลิตทั้งหมดทั้งปีสูงที่สุดโดยเฉลี่ยปีละประมาณ 1,075,000 บาท ในขณะที่กลุ่มจักสานห่มวกกะเหรี่ยงไม้ไผ่บ้านอุมโละกลุ่มมีมูลค่าการขายทั้งหมดเฉลี่ยปีละประมาณ 34,000 บาท และกลุ่มจักสานห่มวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อยกลุ่มมีมูลค่าการขายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานทั้งหมดเฉลี่ยปีละประมาณ 14,000 บาท เมื่อพิจารณายอดขายของทั้งสามกลุ่มพบว่า สองกลุ่มหลังมียอดขายต่ปีน้อยกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะ

สำหรับช่วงเวลาที่มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สูงสุดนั้น ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะ ขายดีในช่วงระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคมของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ในฤดูกาลท่องเที่ยว ในขณะที่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานหมวกกะเหรี่ยงไม้ไผ่บ้านอุมโละ ขายดีในช่วงระหว่างเดือนเมษายนซึ่งเป็นช่วงฤดูร้อน เนื่องจากผลิตภัณฑ์สามารถใช้บังแดดได้ดี ทำให้ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตจากสำนักงานพัฒนาชุมชน ส่วนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานหมวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อย ขายดีในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายนและเดือนพฤศจิกายนของทุกปี โดยเฉพาะช่วงเดือนพฤศจิกายนนั้นเป็นช่วงเทศกาลทุ่งบัวตอง ส่วนแนวโน้มการตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ทั้งสามกลุ่มคิดว่าตลาดยังสามารถขยายออกไปได้อีก หากได้รับการส่งเสริมและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น นสพ. เว็บไซต์ แผ่นพับ ฯลฯ ที่ผ่านมาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกรรมวิธีการผลิตรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และขนาดของผลิตภัณฑ์

ปัญหาการผลิตที่พบของทั้ง 3 กลุ่มนั้นมีลักษณะที่เหมือนกัน กล่าวคือ ปัญหาในการเหลาดอกข้าว ทั้งสามกลุ่มจึงมีความต้องการเครื่องเหลาดอกเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และจะสามารถขยายการผลิตได้เพิ่มมากขึ้น ในด้านวัตถุดิบทั้งสามกลุ่มไม่มีปัญหาแต่อย่างใด ปัญหาแรงงานภายในกลุ่มขาดแคลนทักษะมีเฉพาะกลุ่มจักสานหมวกกะเหรี่ยงไม้ไผ่บ้านอุมโละเท่านั้น กลุ่มที่มีปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุน ได้แก่ กลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะ และกลุ่มจักสานหมวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อย ในขณะที่กลุ่มจักสานหมวกกะเหรี่ยงไม้ไผ่บ้านอุมโละไม่มีปัญหาเรื่องเงินทุน สำหรับปัญหาด้านการตลาดมีเฉพาะกลุ่มจักสานหมวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อยเท่านั้น ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด

7. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาการออกแบบและพัฒนากระบวนการข้อมูลการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการบริหาร : กรณีศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอนครั้งนี้ โดยการคัดเลือกสามผลิตภัณฑ์หลักของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษาพบว่า การผลิตผลิตภัณฑ์หลักของจังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่มีพัฒนาการมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นต่อรุ่น และมีการดัดแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน และการผลิตเกือบทั้งหมดได้ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเองเป็นหลัก ยกเว้นการผลิตผ้าทอกะเหรี่ยงที่ต้องอาศัยวัตถุดิบนอกท้องถิ่น ในด้านเทคโนโลยีเพื่อการผลิตส่วนใหญ่เป็นแบบดั้งเดิม ยกเว้นกลุ่มผลิตน้ำมันงาที่มีการดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งาน ด้านแรงงานที่ใช้ในการผลิตทั้งหมดใช้แรงงานสมาชิกภายในกลุ่มเท่านั้นไม่มีการจ้างแรงงานจากภายนอกมาเพิ่มแต่อย่างใด ศักยภาพทางด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ทั้งสามมีความแตกต่างกัน หรือแม้แต่ผลิตภัณฑ์เดียวกันก็มีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันในแต่ละผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มพบว่ากลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะมีศักยภาพทางด้านการตลาดมากที่สุด และกลุ่มจักสานหมวกกูปไตบ้านแม่ลาน้อยไม่มีศักยภาพทางด้านการตลาดเลยเมื่อเทียบกับกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ส่วนปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ปัญหาด้านการตลาดที่ส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในวงแคบ ยกเว้นกลุ่มจักสานไม้ไผ่ลวดลายกะเหรี่ยงบ้านเลโคะที่สามารถขยายตลาดไปยังต่างประเทศได้ เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และปัญหาการขาดแคลนเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ที่ต้องการเครื่องจักรในการเหลาดอกไม้ไผ่ และกลุ่มน้ำมันงาบางกลุ่มที่ต้องการเทคโนโลยีช่วยการตกตะกอนของน้ำมันงามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ไพรัช กาญจนการุณ และธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. 2546. รายงานข้อมูลวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ทักษะและความชำนาญ (Skill Mapping) จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.